

ENGLISH? NEZNÁM!

TEXT KATEŘINA KADLECOVÁ
ILUSTRACE MAREK DOUŠA

Chcete-li si užívat života a někam to dotáhnout, neobejdete se bez ní. Je libozvučná, lehká, potkáváme ji na každém kroku. Jenže nám, Čechům, tak nějak nejde. ANGLIČTINA JE NAŠE SLABÁ STRÁNKA: v mnoha jejích aspektech jsme mezi všemi členy Evropské unie nejhorší. Ignorujeme lákavé trendy ve výuce, jsme líní otevřít učebnici i pusu a doufáme, že to za nás zvládnou naše děti. Jenže jak vlastně vypadá jejich školní výuka angličtiny?

„**KDO NEZNÁ CIZÍ JAZYKY**, neví nic o svém vlastním,“ napsal kdysi Johann Wolfgang Goethe. Mezi takovými neználky (nebo ignoranty; záleží na úhlu pohledu) jsou tři ze čtyř Čechů starších patnácti let. Ano, podle zatím posledního průzkumu Evropské komise jsme zase jednou na chvostu členských zemí EU. Tentokrát vinou naší (ne) znalosti angličtiny. Obecně jsme v šetření s názvem *Evropané a jejich jazyky* z roku 2012 dopadli jak sedláci u Chlumce: Alespoň jedním cizím jazykem se u nás jakž takž domluví jen 49 % obyvatel republiky (ale jen díky znalosti slovenštiny!) a toto číslo se od stejného průzkumu v roce 2005 dramaticky zhoršilo, o 12 procentních bodů. Jen 27 % z nás je schopno vést konverzaci v angličtině, 15 % v němčině a 13 % v ruštině; ostatní cizí řeči zůstávají v pozadí našeho zájmu. Nebo to alespoň tvrdíme. Nejsou totiž špatné výsledky dány faktem, že se respondenti šetření hodnotili sami a nebyli podrobeni testům? Že bychom se prostě jen podceňovali? Že to možné – a vrátíme se k tomu.

Hranice našeho jazyka jsou hranicemi našeho světa. Tak jak to přijde, že Češi, vyhlášení cestovatelé a dobrodruzi, z nichž i ti ekonomicky znevýhodnění považují za svou společenskou povinnost odjet v létě aspoň na týden do Chorvatska, neumějí cizí řeči? Že na zahraniční dovolené, což je mimochodem nejčastější příležitost pro procvičení jazyků, dodnes founovskými tykají číšníkům a odpovídají jim v češtině? „Ona totiž neexistuje jednoduchá cesta, jak se jazyk naučit. A pro nás Čechy je přirozené, že chceme jednoduché cesty,“ vysvětluje Vítězslav Bican, předseda Asociace jazykových škol a ředitel jazykovky Channel Crossings. „Nechceme rozumět cizincům, kteří tu jsou jako turisté, nechceme se umět domluvit na dovolené, raději si jen ukážeme na zmrzlinu a naznačíme prsty, kolik chceme kopečků. Nechceme dohlédnout za naše hranice. Proto si myslíme, že si vystačíme s češtinou a že nic jiného nepotřebujeme. Je na to krásné české slovo: zaprděnost.“

Přesnější výsledky testování naší jazykové zaprděnosti přinesl loňský průzkum agentury STEM pro CzechInvest (zúčastnilo se jej 2641 lidí ve věku 18 až 59 let). Jen 34 % Čechů v produktivním věku mluví anglicky plynně nebo aktivně, zbytek pasivně nebo vůbec. Z řídicích a odborných pracovníků se sice aspoň jedním jazykem domluví přes 90 %, ale na svých jazykových schopnostech pracuje jen 18 % respondentů.

SPASÍ NÁS MLADÍ?

Statistiky znalosti jazyků obecně zachraňují lidé vzdělání, ti, kteří bydlí ve velkých městech, zastávají manažerské pozice nebo stále studují a kteří užívají denně internet – tedy především mladší generace. No jo, vliv počítačových her a mobilních technologií, řeknete si. Omyl – ten je u dětí sporný a složitě sledovatelný.

Ale i okleštěná internetová verze angličtiny nejspíš přispívá k tomu, že mládež, věčně visící na síti, mluví o něco málo líp než průměr. Největší úlohu však pře-

jen hraje škola. „Jenže systém výuky jazyků ve školách není dobrý,“ vyjadřuje názor početných kritiků Silvie Pýchová, francouzštinářka s pětiletou pedagogickou praxí a metodička EDUin, neziskovky propagující vzdělávání. „K cizím jazykům se u nás totiž stále ještě chybně přistupuje jako k vyučovacímu předmětu, ne jako k prostředku, jenž nám rozšíří obzory a otevře dveře do světa.“ Za pravdu Pýchové dávají i výsledky oné evropské studie, v níž se příslušníci všech 27 států vyznávají, jak s cizími jazyky nejčastěji přijdou do styku: při reflexi médií, při psaní mailů, při pracovních telefonátech... A Češi? Ti cizí jazyk nejlépe používají – když se ho učí!

U TABULE STÁL(A)

„Podporu a rozvoj výuky cizích jazyků v předškolním, základním a středním vzdělávání v období let 2006–2009“ blíže zkoumala i Česká školní inspekce (dále ČŠI). Aktivní učení a seberealizaci žáků shledala nedostatečnými; jaké jiné by mohly být, když se v drtivé většině hodin na všech stupních škol aplikuje „frontální výuka“? Učitel stojí u tabule, moudře hovoří a studentům nezbyvá než ho poslouchat. Že by sami mluvili nebo se jich někdo na něco zeptal? Výjimečně. A že by se ptali oni sami? Co vás nemá... E-twinning, tedy on-line spolupráce mezi školami a žáky různých zemí, nebo zahraniční exkurze stále nejsou běžnou věcí a sám fakt, že

NAUŠTIVTE NAŠI JAZYKOVU
ŠKOLU RUKAMA -
NOHAMAS.R.O.

V POHODĚ -
JAZYKOVÝ KURS.

UČIŇ SE
MLČET.

pětina žáků a studentů chodí na jazykové kurzy ještě mimo školu, stav školní výuky jazyků nijak nezlepší.

V souvislosti s problémem „frontální výuky“ se jeví jako trochu zvláštní, že ČŠI vidí jako prioritu kromě zvýšení počtu hodin výuky i zahájení učení anglicky v předškolním vzdělávání. „Výuka“ v mateřinkách zpravidla probíhá formou zájmového kroužku s (bůhvíjak školeným) člověkem zvenku, navíc většinou jedinkrát týdně, nikoli denně v krátkých intervalech, jak by to bylo ideální. Inspekce znamenala „seznamování s cizím jazykem v polovině navštívených mateřských škol“; dnes už jich jistě bude víc.

ČŠI dále zjistila „přetrvávající rizika“ v personálním zajištění výuky cizích jazyků. Kdo jazyk umí opravdu dobře, zpravidla neučí, ale věnuje se například několikaškolnímu překládání. Z vyučujících na základních školách je více než čtvrtina téměř bez praxe, tedy vyučují cizí jazyk méně než tři roky. Jedná se o čerstvé absolventy pedagogických škol, z nichž jsou drtivá většina ženy; ty po čase odejdou na rodičovskou dovolenou a nezdědka se do školy už nevrátí. A ještě větší problém je, že učitelé nejsou kompetentní. Jak konstatuje ČŠI ve své zprávě, jen 16 % z vyučujících na 1. stupni ZŠ dosáhlo jazykové úrovně C1-C2, které podle evropských konvencí dosáhnout rozhodně měli.

NATIVE SPEAKERS WANTED

Podle rámcových vzdělávacích programů, jimiž byly před dese-

ti lety nahrazeny povinné osnovy, se od školního roku 2012/2013 děti na druhém stupni základní školy povinně učí i druhý cizí jazyk. S tím prvním začínají povinně už ve třetí třídě, jako devítileté, a na některých školách i dříve. Od 1. ledna tohoto roku již mohou angličtinu na školách učit jen odborně kvalifikovaní učitelé – školy už tedy nemohou zalepit díru manželkou matikáře, která jako socioložka zrovna nemůže sehnat práci. Pokud si tedy paní ke svému vysokoškolskému vzdělání v oblasti sociálněvědní nedoplní takzvanou pedagogickou způsobilost, studium v minimálním rozsahu 120 hodin. Anebo 250 hodin, vystudovala-li v oblasti přírodovědné nebo technické.

Výjimkou z pravidla jsou ovšem rodilí mluvčí. Kdyby byla matikářova choť profesionální volejbalistka, ale k tomu řekněme v Česku naturalizovaná Kanaďanka, stačila by jí maturita a mohla by učit konverzaci. A pokud se kdysi vedle profesionální sportovní kariéry vzepjala k vysokoškolskému studiu a dokončila ho, mohla by jazyk z fleku učit bez dalšího studia na všech stupních škol – záleží jen na ředitelích příslušných vzdělávacích ústavů, jak ji otestují a zda ji přijmou.

Rodilí mluvčí s vysokoškolským vzděláním jsou v řadách učitelů

samozejmě vítáni, ba upřednostňováni. Vyhlášené školy, a nejen ty bilingvní, jich zaměstnávají vždy několik, o prestižních soukromých institucích typu PORG nebo Kellnerova Open Gate nemluví; tam učí cizinci už od prvňáčky. A rozhodně nejde o potulné anglofonní lektorky s čerstvou maturitou, jací naši metropoli obsadili v revolučních letech.

Zvýšené hodinové dotace, pedagogicky vzdělaní a odborně kvalifikovaní rodilí mluvčí jako vyučující už od první třídy, jiné předměty v cizím jazyce a spolupráce se zahraničními školami, to vše je cestou k zlepšení žákových kompetencí. „Právě mezinárodní zapojení žáků a učitelů považují za naprosto klíčové, bez něj se stav na školách nezlepší,“ říká Silvie Pýchová z EDUin.

Naštěstí to vědí i na ministerstvu školství.

A MÁM TO ZADARMO!

Ačkoli jsou kvanta kursů angličtiny zdarma na internetu, magické slůvko „zadarmo“ tentokrát na Čechy zabralo až při jiné příležitosti. V rámci letošní jarní výzvy MŠMT z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost během právě uplynulých prázdnin odcestovala spousta žáků i učitelů z běžných škol i jazykovek do anglicky mluvících zemí (nejčastě-

ji do Británie, Irska a na Maltu) na studijní pobyty. MŠMT na výzvu vyhradilo miliardu a půl a ředitelé škol nezaváhali; dostali totiž proplaceno 100 % nákladů na kurs. „Zájem byl obrovský,“ potvrzuje Radka Štávková ze Student Agency, jednoho z nejžádanějších zprostředkovatelů školních zájezdů a jazykových kursů. „Poptávka po jazykových pobytech pro učitele a školní skupiny meziročně vzrostla dokonce pětinašobně.“ Hlavně si nemyslete, že jde o nesmyslné vyhazování peněz za výlety. Pro děti ze socioekonomicky slabších rodin to byla skvělá příležitost, aby přeskočily „knowledge gap“, vědomostní propast mezi privilegiovanými a znevýhodněnými, a pochopily, k čemu jazyky vlastně jsou. Používat celý měsíc při pobytu v hostitelské rodině výhradně cizí řeč je jednoznačně nejrychlejší a nejpříjemnější cesta, jak se ji naučit. A ty další?

BRÁNA JAZYKŮ VE SLUCHÁTKU

Ačkoli podle odhadů odučí české jazykové školy skoro dva milióny hodin ročně, momentálně se, stejně jako všechny vzdělávací firmy, ještě stále vzpamatovávají z dozvuků finanční krize. Společnosti, které před ní poskytovaly svým zaměstnancům výuku jazyků jako součást zaměstnaneckých benefitů, s obnovováním kursů ještě nedosáhly na někdejší stav. Kurzy angličtiny, chápané ovšem jako součást profesní přípravy zaměstnanců, zůstaly především ve velkých firmách typu ČEZ, jež pro malé procento zaměstnanců najímají lektory na individuální výuku a časově omezené kurzy šité na míru, ale aplikují také e-learning.

Právě k e-learningu a on-line a skype kursům přešlo v posledních letech tolik lidí, že to donutilo dva nadšence prodat „kamenou jazykovku“ a založit kurzy angličtiny po telefonu. „Jediné, co student pro výuku potřebuje, je mobil, zhruba osm minut denně pro telefonní hovor a pět minut na denní test opakující slovní zásobu a gramatiku,“ tvrdí Petra Šustáčková z Edo. Čím dál populárnější „telefonní angličtina“ její firmy (mimochodem český patent) je šitá na míru modernímu člověku - nutí ho používat jazyk účelně a rychle reagovat, nebere mu čas, nelimituje ho prostorem, jednotlivé telefonáty jsou postavené přesně podle úrovně, které student dosáhne v rozsáhlém testu, a procvičují témata, s jakými se v reálném nebo

POKUD ČECH NEOVLÁDÁ JAZYK DOKONALE, RADĚJI NEMLUVÍ VŮBEC, BOJÍ SE A STYDÍ.

pracovním životě potká. Právě nutnost okamžité reakce, k níž nás telefonní konverzace nutí, eliminuje jednu z nejzásadnějších překážek na české cestě k dobré angličtině: „Češi se bojí udělat chybu,“ konstatuje známý národní rys Silvie Pýchová z Edo. „U nás se chyba třesá a vysmívá. Pokud Čech neovládá jazyk dokonale, raději nemluví vůbec, bojí se a stydí, jak nám velí naše rodinná i školní výchova.“

DABING: THE END?

Mnozí vidí jako jasný výtah k lepší angličtině titulkování filmů a odsklon v Česku tolik populárního dabování. Ve skandinávských zemích, kde hovoří výborně anglicky nadpoloviční většina obyvatel, se filmy ani televizní pořady prakticky nedabují (podle výzkumu Eurobarometru v těchto zemích preferuje titulky přes 90% obyvatel, v Česku je to jen pětina). Z průzkumu je zřejmé, že „titulkující“ státy v angličtině vítězí, jenže otázka je, zda byla dřív slepice, nebo vejce. V českém prostředí je každopádně debata o zrušení přemlouvání originálů neuskutečnitelná - máme přece jeden z nejvyhlášenějších dabingů světa, a když jsme v tom dobří, musíme to zachovat.

Je však pravda, že veřejnoprávní Česká televize vysílá množství pořadů s takzvanou duální zvukovou stopou - divák si může zvolit, zda bude sledovat originální znění s titulky, či dabovanou verzi. Jen o tom málokdo ví. „Loni jsme v duálním režimu odvysílali 2100 hodin pořadů,“ říká mluvčí ČT Alžběta Plívová, „a třeba podíl filmů v původním znění na ČT art loni dosahoval 60%.“

Když už jsme u televize - vzpomínáte na doby, kdy jsme měli na svých čtyřech programech takřka dennodenně na výběr z téměř desítky jazykových kursů, šest jazyků, různé úrovně?

Tak ty doby jsou pryč, televizním kursům pro dospělé definitivně odzvonilo: „Jejich dopad, jak si uvědomuje většina evropských televizí, je minimální,“ říká za ČT Plívová s tím, že děti byly zatím ještě vzaty na milost - na Dětku mají *Angličtinu s Hurvínkem* a na webu decko.cz výukovou aplikaci *Bílá paní na hlídání* zaměřenou na francouzštinu.

JENŽE...

Nutit všechny lidi k tomu, aby uměli anglicky, je asi tak rozumné jako chtít, aby měli všichni maturitu. Někdo to prostě k životu nepotřebuje, jiný za učením vidí podpo-

ru britsko-amerického kulturního imperialismu. A stejně bychom se spíš než nad naší angličtinou měli zamyslet nad zdravotním stavem němčiny v ČR. Za hranicemi státy, a přitom se počet škol, jež němčinu vyučují, rapidně snižuje. Žáci dávají přednost jednodušší ruštině (azbuka je tak sexy!), exotičtější španělštině (ve světě ji užijete víc) a nóbl francouzštině (otevře vám bránu k ostatním románským jazykům). Že je v Evropské unii mezi půlmiliardou obyvatel 27 členských států němčina nejužívanějším jazykem, protože jí hovoří na 90 miliónů lidí? No a co? Skoro všichni přece umějí i anglicky. Od roku 2005 se česká znalost němčiny na konverzační úrovni smrškla z 28% na pouhých 15%.

Lék na tento neduh je pro oba pacienty, němčinu i angličtinu, samozřejmě stejný: „Najít si silnou motivaci a dostatek času na investici do svého vzdělávání,“ shrnuje předseda Asociace jazykových škol Vítězslav Bican. „Kdo si takovou motivaci najde - ať už je to zaměstnání v zahraniční firmě, cizojazyčný partner, studium v cizím jazyce, nebo cestování -, má napůl splněno.“

INZERCE

ČISTOTA VODY

KVALITA OVZDUŠÍ

PRACOVÁNÍ ODPADU

OCHRANA PŘÍRODY

ENERGETICKÉ ÚSPORY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Životní prostředí

Ministerstvo životního prostředí

OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ PRO ROKY 2014 AŽ 2020 ODDARTOVAL!

Od 14. srpna 2015 můžete podávat první žádosti o dotace z Operačního programu Životní prostředí pro roky 2014–2020. Z tohoto programu v následujících letech rozdělí Ministerstvo životního prostředí prostřednictvím Státního fondu životního prostředí ČR mezi žadatele zhruba **70 miliard korun**.

PODPOROVANÉ CÍLE AKTUÁLNĚ VYHLÁŠENÝCH VÝZEV

PRIORITNÍ OSA 1: Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní

Druhá fáze projektů z tzv. 61. fázovací výzvy OPŽP 2007–2013 na stavbu vodohospodářské infrastruktury. Projekty na preventivní protipovodňová opatření, na hospodaření se srážkovými vodami v intravilánu a jejich další využití, na stabilizaci svahových nestabilit. Žádat mohou zejména kraje, obce, státní podniky, školská zařízení a obchodní společnosti. Aktuálně jsou otevřené výzvy pro specifické cíle 1.1, 1.2, 1.3 a 1.4.

▶ **ALOKACE: 1,3 miliardy Kč**

PRIORITNÍ OSA 2: Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech

Projekty na výměnu starého kotle na pevná paliva za ekologičtější zdroj, tzv. kotlíkové dotace ze specifického cíle 2.1, které budou prostřednictvím krajů poskytovány občanům v rámci krajských výzev. Specifický cíl 2.2 je určen pro obce, kraje, státní podniky, školy a další subjekty, které chtějí snížit emise znečišťujících látek do ovzduší.

▶ **ALOKACE: 5,5 miliard Kč**

PRIORITNÍ OSA 3: Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika

Projekty na systémy pro separaci biologicky rozložitelných odpadů, plastů, papírů, skla, kovů, textilu a nápojových kartonů, na výstavbu/modernizaci sběrných dvorů a kompostáren, odstranění ekologických zátěží. Aktuálně jsou otevřené výzvy pro specifické cíle 3.2 a 3.4. Žádat mohou jak podnikatelské, tak veřejné subjekty, zejména obce a kraje, příspěvkové organizace a státní podniky.

▶ **ALOKACE: 2,4 miliardy Kč**

PRIORITNÍ OSA 4: Ochrana a péče o přírodu a krajinu

Projekty na zajišťování péče o NP, CHKO, NPR, NPP a lokality soustavy Natura 2000, na péči o vzácné druhy a jejich biotopy, ochranu ohrožených rostlin a živočichů, revitalizaci vodních toků, protierozní ochranu, revitalizaci sídelní zeleně a řadu dalších aktivit směřujících mj. k zadržení vody v krajině. Aktuální výzvy pro specifické cíle 4.1, 4.2, 4.3, 4.4 jsou otevřeny především pro správy národních parků, státní podniky, obce, kraje, neziskové organizace a školy.

▶ **ALOKACE: 2,9 miliard Kč**

Kompletní výčet žadatelů, kteří mohou v rámci jednotlivých specifických cílů požádat o dotaci, naleznete v Pravidlech pro žadatele a příjemce podpory v Operačním programu Životní prostředí pro období 2014–2020.

Kompletní texty výzev a informace o Operačním programu Životní prostředí 2014 až 2020 na stránkách www.opzp.cz nebo na Zelené lince Státního fondu životního prostředí ČR – **800 260 500**. Případně můžete svůj dotaz zaslat na e-mailovou adresu dotazy@sfpz.cz.